

De dood van Murat Idrissi

‘Wieringa maakt indruk met actueel drama over migratie. Hij schroeft de spanning thrillergewijs op, in lichte, soepel verende zinnen. Even wrang als onontkoombaar.’ **** *de Volkskrant*

‘Wat doe je als er een dode migrant in je kofferbak ligt? De nieuwe Tommy Wieringa verandert van een road novel algauw in een nachtmerrie.’ **** *De Standaard*

‘Een van zijn beste romans... Subliem geschreven.’ *Vrij Nederland*

‘Wieringa is een verhalenverteller pur sang, zo eentje die het kluwen van de moderne wereld – hoe complex en ondoordringbaar ook – moeiteloos ontrafelt.’ *HUMO*

‘Een adembenemende road novel... Opnieuw een fascinerende roman over een migratie-geschiedenis.’ *Nederlands Dagblad*

‘Wieringa bewijst opnieuw hoe krachtig het tonicum van de literatuur kan zijn en een begaafde schrijver uit één casestudy universele thema’s weet te puren.’ *De Morgen*

TOMMY WIERINGA

*De dood
van Murat Idrissi*

Eerste druk, maart 2017

Vijfde druk, maart 2018

© Tommy Wieringa, 2017

© Hollands Diep, Amsterdam 2017

© Omslagfoto: Arcangel | MIGUEL ANGEL

MUNOZ PELLICER

Omslagontwerp: Bij Barbara, Amsterdam

Boekverzorging: Martien Frijns, Doetinchem

Foto auteur: © Frank Visschedijk

ISBN 978 90 488 4394 7

ISBN 978 90 488 3687 1 (e-book)

NUR 301

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

O V E R A M S T E L

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

voor channa
hoogl. 1:15-17

ZO BEGINT HET

Diep in de tijd. Het kalme ademen van miljoenen jaren. Een binnenzee droogt op, verdampt onder de laaiende zon; het waterbekken wordt een zoutwoestijn. Sol Invictus. De schroeiende hitte van een diepe woestijn – regen verdampt nog voor hij de grond raakt, een fijne nevel van mineralen daalt op het aardoppervlak neer.

En dan, aan het eind van dat stille, bewegingloze tijdperk, is er niemand om het wonder te aanschouwen van de tektonische breuk in de landmassa, de opening tussen de Atlantische Oceaan en wat de Middellandse Zee zal

zijn. Schuimend en kolkend breekt het water door de opening en stort zich in de zoutwoestijn beneden, het peil stijgt meters per dag.

Eerst stroomt het bekken vol van Gibraltar tot aan Sicilië, dan volgt het oostelijke deel, tot aan de kusten van Turkije en de Levant. Mare Nostrum. Yam Gadol. Akdeniz. Gekartelde bergtoppen steken er als eilanden bovenuit.

Al is de breuk tussen de Euraziatische en Afrikaanse Plaat maar een kras in de aardkorst, ze scheidt de werelddelen resoluut. Hier is hier en daar is daar.

De neanderthalervrouw wier gebeente op een dag gevonden zal worden in een grot in de Rots van Gibraltar, kan vanaf de flank van haar berg de berg aan de overkant zien: Jebel Musa, trillend in het licht. Ziet ze tekenen van menselijk leven daar? Zuilen van rook aan de horizon? Heeft ze *gedachten* over de ander?

Het leven daar raakt niet aan het hare. Te ver weg.

Zestig kilometer lang is de Straat van Gibraltar, en op haar smalst maar veertien kilometer breed, er staat een sterke stroming. De door zeelieden gevreesde. Zandbanken, kapen, rif-

fen, de verraderlijke Boreas. De mist die plotseling komt opzetten en de overkant aan het zicht onttrekt.

Aan weerszijden rijzen de Zuilen van Hercules op: de Rots van Gibraltar in Europa en Jebel Musa in Afrika. Zij markeren het einde van de wereld. Tot hier en niet verder. Wie zich hieraan voorbij waagt, verliest zich in de mist aan gene zijde.

Uit de Middellandse Zee verdampt meer dan de Nijl, de Rhône en andere rivieren kunnen aanvullen; er is een grote instroom vanuit de Atlantische Oceaan. Tegelijkertijd glipt door de Straat van Gibraltar een onderstroom van zwaar, zout water naar de oceaan terug.

Stroom, tegenstroom, wind, tegenwind; het buldert tussen de bergen aan weerszijden van de zeestraat. Je kun je alleen maar schrap zetten en bidden voor je behoud.

Niet ver van Gibraltar, op een rots bij Jimena de la Frontera, heeft iemand zo'n zesduizend jaar geleden een okerkleurig scheepje getekend, het heeft een zeil, roeispanten steken er langs het dolboord uit. Het is de oudste afbeelding van

een zeilschip op aarde. Misschien is het schip bestemd voor visvangst langs de kust, misschien voor verkeer tussen Europa en Afrika – al zijn er geen aanwijzingen dat er zo vroeg al menselijk verkeer tussen de continenten bestaat.

Is de route van Spanje naar Marokko voor een scheepje uit de kopersteentijd al een hachelijke onderneming, de oversteek van de Middellandse Zee naar de Atlantische Oceaan betekent een zekere ondergang. Het einde van de wereld is de verdrinkingsdood die je daar wacht.

Toch raakt iemand als eerste aan de Straat van Gibraltar voorbij. Staalkleurige golven onder zich, hun koude glans. De zee van monsters en verzonken rijken. De zee zonder overkant.

De naam van de kapitein is verloren gegaan in de tijd. Een Kretenzer, weggeblazen door de storm? Een Feniciër anders, die schipbreuk lijdt in de mist? *Een stroming onderzee kloof fluisterend zijn botten af...*

Met de manschappen aan de riemen trekken de Feniciërs aan de Zuilen voorbij, tegen de Atlantische stroming in. Ze stichten de handelspost Mogador op de Afrikaanse kust en de kolonie Gadir bij de monding van de Spaanse

Guadalquivir. De Carthaagse ontdekkingsreiziger Hanno reikt tot aan de Golf van Guinee en komt thuis met verhalen over harige vrouwen en brandende bergen. Herodotus bericht dat Afrika door Feniciërs is gerond, met de kanttekening 'wat ik niet geloven kan, maar misschien een ander wel'.

In 711 na Christus steekt generaal Tariq ibn Zijad aan het hoofd van zeventuizend Berberse soldaten over naar Europa om het land van de Visigoten te veroveren. De stroming trekt aan zijn schepen. Zware zeegang, golven rollen massief, nauwelijks vloeibaar onder de vloot van feloeken door; rij na rij slaat op de dorre kust te pletter. Hij landt op de stranden bij Gibraltar, de rots die zijn naam zal dragen: Jebel Tariq.

De wind slaat op je oren en verstomt je gedachten. Je wilt je ervoor verschuilen, voor de kille levant die door de trechter van de zeestraat blaast.

Navigatie-instrumenten verbeteren en in de middeleeuwen verschijnen er portolaankaarten waarop elke ondiepte en elke kaap van het Middellandse Zeegebied is aangegeven, maar

de Straat van Gibraltar wordt nog altijd angstvallig gemeden. Zeekaarten en zeemansgidsen mogen betrouwbaar zijn, stroming, wind en plotselinge mist zijn dat niet.

Nadat de Moren uit Europa zijn verdreven, verschijnen er vanaf de zestiende eeuw Britse en Hollandse koopvaarders in de Straat – in mediterrane havens wapperen nu naast de Venetiaanse leeuw, het Genuese kruis en de Ottomaanse halvemaan, de Union Jack en het rood-wit-blauw van de Republiek.

De binnenzee wordt een Europese zee. Scheepswerven overal, ontelbare schepen varen uit, gloriëren, worden tot zinken gebracht of vergaan in de storm. Zomin als je aan al die prachtige paarden kunt denken die door het oorlogsmonster verzwolgen zijn, kun je je een voorstelling maken van de schepen die ten onder gaan, de krakende galeien, karvelen, galjoenen en windjammers – geduldig wacht de zeebodem ze op.

Met hulp van de Hollanders veroveren de Britten in 1704 de Rots van Gibraltar, om hem nooit meer af te staan. Napoleon, Mussolini en *generalísimo* Franco staren ernaar tot hun

ogen beginnen te tranen; stoïcijns graven de Engelsen zich dieper in in hun rots.

Na de Tweede Wereldoorlog – zevenentwintig onderzeeërs alleen al worden tot zinken gebracht in en rond de Straat – keren de koopvaardischepen terug. Cruiseschepen volgen. Met een rinkelend glas gin-tonic in de hand – *‘Easy on the T, please...’* – trekken de passagiers eerst aan de Zuilen van Hercules en dan aan de ruïnes van Carthago, Troje en Knossos voorbij.

Voor massatoerisme is Gibraltar ongeschikt, al is de Rots een bezienswaardigheid en zijn de weersomstandigheden bij Tarifa aantrekkelijk voor windsurfers. In voorjaar en herfst is de Straat een migratiecorridor voor trekvogels – achter hun verrekijkers en telelenzen zuchten vogelaars uit de hele wereld van oh en ah.

Aan de overkant, op de Afrikaanse kust, wachten Marokkaanse en sub-Saharaanse migranten op hun kans om over te steken. Op een heldere dag is Europa goed te zien, witte gebouwen steken scherp af op de rotskust. Zo dichtbij, een sprongetje maar...

Ze komen in gammele vissersbootjes en zelfs in binnenbanden van vrachtwagenwielen; sinds

de eeuwwisseling zijn een paar duizend van hen in de Straat verdronken. In Ksar es Seghir kijkt een visserman uit over de hoge golven en verzucht: 'Je hebt hier eerder een dode man in je netten dan een vis.'

Aan de overkant, op de begraafplaats van Santo Cristo de las Ánimas in Tarifa, is achter witte paaltjes een hoekje afgezonderd voor de naamloze doden die aanspoelden. Plukjes taai gras buigen in de wind. Op de thermiek zweeft een kolom van gieren en ooievaars rond en rond, in een eindeloze cirkelgang. Diep onder hen blinkt een schip – de veerboot van Tanger naar Algeciras.